

Eino Ketola: Vihti-Seura 50 vuotta.
31.3.1996

Kirjailija ja opettaja Vilho Edvard Törmänen esitti vuonna 1929 kotiseutumuseon perustamista Vihtiin: ”Me tarvitsemme välttämättömästi siteitä, jotka yhdistävät meidät menneisyyteen, historiaan. Mutta mikäpä menneisyys meille olisi läheisempää kuin kotiseudun. Siihen meidän tulisi ensi sijassa huomiotamme kiinnittää, sillä se johtaa meidät paremmin kuin mikään muu sekä kotimaan, että koko maailmankin historian oikeaan ymmärtämiseen.”¹⁷⁶ Törmänen oli huolissaan sekä vahojen esineiden katoamisesta nopeasti uudenaikaistuvassa pitäjässä ja häntä huoletti myös nuorison vieraantuminen ja heidän uudistumispyrkimystensä erkaantuminen perinteestä.

Törmänen oli jo vuosia sitten muuttanut pois paikkakunnalta ja kirjoittanut sosiaalireformatisen avainromaaninsakin Vihdistä, kun pienviljelijä Kaarlo Ranta, 7. helmikuuta, ja kansakouluopettaja Reino Ollila 14. helmikuuta 1937 esittivät kunnanvaltuustolle, että Vihtiin perustettaisiin kotiseutumuseo. Kumpikin ehdottivat, että kunta kääntyisi lainajvästön osakkaiden puoleen, jotta nämä luovuttaisivat pitäjänmakasiinin, ”joka jo itsessään on arvokas muistomerkki” museorakennukseksi ja kerättyjen esineiden säilytyspaikaksi.

Kunnallislautakunta kannatti hanketta ja valtuusto asettui myös yksimielisesti sen taakse. Valtuusto nimitti kaksimiehisen toimikunnan, johon valittiin Artturi Hiidenheimo ja Reino Ollila. Heidän tehtäväkseen annettiin yhteydenpito jävästön osakkaisiin ja asian edistäminen muutenkin.¹⁷⁷

Kaarlo Ranta oli kotoisin Nykullan torpasta Lankilasta. Lahjakas poika oppi lukemaan viisivuotiaana, mutta koulut jäivät käymättä. Hyvämuistisen ja tiedonhaluisen nuoren miehen mielenkiinto kohdistui siihen, mitä hän ympäristöstään kuuli. Vanhojen ihmisten jutut ja sananparret jäivät hänen mieleensä ja hän alkoi merkitä niitä muistiin.

Kunnallisneuvos Artturi Hiidenheimo tiesi naapuristossa asuneen Rannan muistiinpanoista ja kehotti tätä vuonna 1932 osallistumaan Eteläsuomalaisen osakunnan kilpailuun, jonne Ranta lähettikin 1360 vihtiläistä sananpartta. Tästä alkoi säännöllinen yhteydenpito Kansallismuseon kansatieteellisen osaston, Suomalaisen kirjallisuuden seuran, Sanakirjasäätiön ja Åbo Akademin kulttuurihistoriallisesta laitoksen kanssa. Yhteensä eri arkistoihin on talletettu 17 000 Kaarlo Rannan kokoamaa tietoa vihtiläisestä kansanperinteestä.

Rannan tallettama aineisto koostuu sananparsista, kaskuista, lasuluista, kertomuksista, tapojen kuvauksista. Vihtiläinen kansanperinne paljastaa kansanelämän kokonaisuuden uskomuksista ja unelmista arkeen ja suoranaiseen raadollisuuteen saakka.

Kaarlo Ranta kirjoitti omaelämäkerrassaan:

”Tälle työlle ei Vihdissä arvoa anneta, ja sen tekijää pidetään löysäpäisenä, joka tuhlaa kallista aikaa ja aineita tarpeettomien ja rumien sanojen tallentamiseen. Vihtiläiset tahtovat olla uudenaikaisia. Kaikki vanha on hävitettävä. Tämä näkyy jo siitä millä lailla he ovat kohdelleet vanhaa kirkkoaan ja sen raunioita.”

Kirsti Kuusela, joka yhdessä Matti Vilppulan kanssa toimitti Vihtiläsiä Luntterilukui –valikoiman Rannan kokoamasta kansanperinteestä, kuvaili Kaarlo Rantaa: ”Häntä pidettiin hiukan erikoisena, hän ei sopinut tavallisen maalaismiehen raameihin. Valokuvaamossa otetussa nuoruudenkuvassa hänellä on

¹⁷⁶ ”Kotiseutumuseo Vihtiin”, Lä-U 30.7.1929.

¹⁷⁷ KV ptk. 10.3.1937. I Cb:8 VKA.

kauniit silmät, pyhäpuku ja ahavoituneet työmiehen kädet. Vanhemmiten hän oli laiha, kapeakasvoinen ja pitkänenäinen, asuna oli saapashousut ja saappaat, ruudullinen pusero.”

Vuonna 1964 Kaarlo Ranta sai viimein tunnustuksen työstään, kun hänelle myönnettiin Kotiseutuliiton ansiomitali. Viimeisinä elinvuosinaan Ranta kirjoitti olennaisen osan työstään 18 vahakantiseen vihkoon. Kolmannes tästä aineistosta julkaistiin vuonna 1981 kokoelmassa ”Vihtiläisiä Luntterlukusia”.¹⁷⁸

¹⁷⁸ 5.1.1994. Ks. Vihtiläisiä Luntterlukui. Kaarlo Rannan muistiinpanoja. Toimittaneet Kirsti Kuusela, Matti Vilppula. Kansanelämän kuvauksia 15. Vihti-Seuran julkaisuja V. Suomalaisen kirjallisuuden seura 1981.